

Ortez ve Protez Bölümü Öğrencilerinde Mesleki Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi

Determination of Professional Awareness Levels in Orthotics and Prosthesis Department Students

Senem DEMİRDEL, Tezel YILDIRIM ŞAHAN, Necmiye ÜN YILDIRIM

ÖZ

Bu çalışma Sağlık Bilimleri Üniversitesi Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Ortez ve Protez Bölümü öğrencilerinin mesleki farkındalık düzeylerini değerlendirmek amacıyla planlandı. Çalışmaya 86 Ortez ve Protez bölümü öğrencisi katıldı. Bu kesitsel çalışmada çevrimiçi form kullanılarak gönüllü öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri sorgulandıktan sonra 17 çoktan seçmeli sorudan oluşan, yazarlar tarafından literatür taranarak oluşturulan mesleki farkındalık anketi uygulandı. Ayrıca mesleki farkındalığı etkileyebileceği için öğrencilerin meslekle ilgili yaptıkları araştırmalar, bu bölümü tercih etme nedeni gibi parametreler sorgulandı. Katılımcıların bölüme yerleşmekten dolayı duydukları memnuniyet düzeyleri de soruldu. Mesleki farkındalık anketinin sorularının %54,3'üne doğru cevap verildiği görüldü. İkinci sınıf öğrencilerinin doğru yanıt oranları anlamlı düzeyde daha fazla idi ($p<0,05$). Katılımcıların meslek seçiminde etkili olan faktörler arasında diğer insanlara yardım edilebilecek bir meslek olması, ilgi alanı ve iş olanakları ön planda idi. Çoğu katılımcı bireysel özelliklerinin bölümle uygun olduğunu ve bölümde okumaktan memnun olduğunu belirtti. Tercih etmeden önce araştırma yapılmasına rağmen mesleki farkındalık düzeyinin bazı konularda düşük olması, farkındalığı artırmaya yönelik uygulanacak yaklaşımların gerekli olduğunu düşündürmektedir.

Anahtar Sözcükler: Mesleki Farkındalık, Ortez Protez, Öğrenciler

ABSTRACT

This study was planned to evaluate the professional awareness levels of the students of Health Sciences University, Gülhane Faculty of Health Sciences, Department of Orthotics and Prosthesis. 86 students of Orthotics and Prosthesis Department participated in the study. In this cross-sectional study, after questioning the descriptive characteristics of the volunteer students using the online form, A

Demirdel S., Yıldırım Şahan T., & Ün Yıldırım N., (2023). Ortez ve protez bölümü öğrencilerinde mesleki farkındalık düzeylerinin belirlenmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/ Journal of Higher Education and Science*, 13(1), 10-18. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1075001>

Senem DEMİRDEL (✉)

ORCID ID: 0000-0001-7395-8859

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara, Türkiye
University of Health Sciences Turkey, Gülhane Faculty of Physiotherapy and Rehabilitation, Ankara, Turkey
senem.demirdel@sbu.edu.tr

Tezel YILDIRIM ŞAHAN

ORCID ID: 0000-0002-4004-3713

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara, Türkiye
University of Health Sciences Turkey, Gülhane Faculty of Physiotherapy and Rehabilitation, Ankara, Turkey

Necmiye ÜN YILDIRIM

ORCID ID: 0000-0002-5527-4290

Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Fakültesi, Ankara, Türkiye
University of Health Sciences Turkey, Gülhane Faculty of Physiotherapy and Rehabilitation, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 17.02.2022

Kabul Tarihi/Accepted : 03.03.2023

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

professional awareness questionnaire created by the authors by scanning the literature and consisting of 17 multiple-choice questions was applied. In addition, as it may affect professional awareness, parameters such as the researches of the students about the profession and the reason for choosing this department were questioned. Participants were also asked about their level of satisfaction with being placed in the department. It was seen that 54.3% of the questions of the professional awareness questionnaire were answered correctly. The correct answer rates of the second year students were significantly higher ($p<0.05$). Among the factors affecting the choice of profession of the participants, being a profession that could help other people, their interests and job opportunities were at the forefront. Most participants stated that their individual characteristics were appropriate with the department and they were satisfied with the department. The fact that the level of professional awareness is low in some subjects, despite the fact that research is done before choosing, suggests that approaches to raising awareness are necessary.

Keywords: Job Awareness, Orthotics Prosthesis, Students

GİRİŞ

Meslek, belli bir eğitim sonucu kazanılan, bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı olmak ve hayatını kazanmak için yapılan, belirli kuralları olan iş olarak tanımlanmaktadır (Korkmaz & Görgülü, 2010). Meslek seçimi bir kişinin bütün hayatını etkileyecek önemli bir tercihtir. Bilinçli olarak meslek seçimi yapılması, kişilerin mesleklerinde daha başarılı olmasını sağlar ve iş doyumunu artırır (Erbil & Bostan, 2004). Meslek seçiminde kişisel ilgi alanları, yeteneklere göre seçim yapılırsa mesleki eğitim süreci daha başarılı geçer ve meslek yaşantısında da başarı düzeyi artar (Erel et al., 2019). Kendilerine uygun olan bir mesleği seçen bireyler işlerini severek yaparlar, mutlu olurlar ve meslekte ilerleme gösterirler. Fakat yeteneklerine ve ilgi alanlarına uymayan bir meslek seçenlerin düşük verimle çalıştıkları, isteksiz, meslek değiştirme çabası içinde oldukları belirtilmiştir (Sarikaya & Khorshid, 2009). Mesleki farkındalık, meslekle ilgili yeterlilikler, görev ve sorumluluklar, mesleğe uygunluk gibi konularda bilgi sahibi olmayı sağlar (Kunduracılar, Akbaş, Büyükuysal, Biçki, & Erdem, 2012).

Evrensel sağlık kapsamında yalnızca sağlık sistemini yürütmek için değil, aynı zamanda herkese uygun sağlık hizmeti sağlamak için iyi eğitilmiş bir işgücü gerekir (Mduzana, Tiwari, Lieketseng, & Chikte, 2020). Ortotist prostetistler, rehabilitasyonla ilgili insan kaynaklarında çekirdek ekiple yer alırlar. Protezler ve ortezler, rehabilitasyon hizmetlerine erişen engelli kişilere sunulan yardımcı teknoloji yelpazesinin bir parçasıdır (Klasson & Jones, 2000). Ortez ve Protez lisans Bölümü mezunları, Ortotist-Prostetist ünvanı almaktadırlar. Ortotist-Prostetistler mobilite ve fonksiyonel kısıtlamaları olan bireylerin fiziksel ve işlevsel özelliklerini klinik olarak değerlendiren sağlık uzmanlarıdır. Hastalık, yaralanma veya uzun kaybı gibi durumlardan kaynaklanan fonksiyonel kısıtlılıkların etkisini en aza indirmek için ortez ve protezleri tasarlayabilen, üretebilen ve uygulayabilen profesyonellerdir (Ash, O'Connor, Anderson, Ridgewell, & Clarke, 2015). Uluslararası Protez ve Ortez Derneği (International Society Of Prosthetics and Orthotics, ISPO) sınıflamasına göre kategori 1'de yer alan prostetist ortotistler engelli kişilere yönelik hizmetlerden, eğitim ve öğretimden, araştırma ve geliştirmeden sorumludurlar (Kheng, 2008). Protez ve ortez için Dünya Sağlık Örgütü standartları, bir milyonluk bir nüfus için en az beş ila on protez ve ortez uzmanının gerekli olduğunu öne sürmektedir (Cochrane, Malas, & Cochrane, 2019)

Ortotist Prostetistlik mesleği Dünya'da ve ülkemizde rehabilitasyon alanındaki yeni mesleklerden biridir. Dünya'da protez ve ortez eğitimi alanında ilk resmi üniversite eğitimi 1950'li yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamıştır (McDonald, Kartın, & Morgan, 2020). Türkiye'de Ortez ve Protez alanında lisans eğitimi 2014 yılından beri verilmektedir. Yeni bir bölüm olması, öğrencilerin meslekle ilgili bilgi düzeyinin az olmasına sebep olabilir. Ülkemizde az sayıda üniversitede eğitimi verilen yeni bölüm olması sebebiyle şimdi eğitim almakta olan öğrenciler, mezun olduklarında mesleğin ilk temsilcileri arasında yer alacaklardır. Mesleki farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesiyle farkındalığı artırmaya yönelik yapılması gereken yaklaşımlar daha iyi anlaşılabilir. Meslek seçiminde bireylerin kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda seçim yapmalarının önemi bilinmektedir (Sarikaya & Khorshid, 2009). Ortotist prostetistlik klinik akıl yürütme becerisi ve teknik beceri gerektiren bir meslek olduğundan öğrencilerin meslek seçerken neleri dikkate aldığına bilinmesi önem taşımaktadır (Spaulding, Yamane, McDonald, & Spaulding, 2019). Literatürde farklı meslek gruplarında mesleki farkındalığı bulunmakla birlikte bildiğimiz kadarıyla Ortez ve Protez lisans öğrencilerinde mesleki farkındalığı inceleyen bir çalışma bulunmamaktadır. Ortez ve Protez lisans bölümü ülkemizde yeni bir bölüm olduğundan bu bölümde eğitim gören öğrencilerin mesleki farkındalık düzeyinin değerlendirilmesinin, öğrencilerin derslerdeki ve meslek hayatlarındaki başarısını artırmaya yönelik yaklaşımların geliştirilmesi açısından önemli olabilir. Bu çalışmanın amacı Ortez ve Protez Bölümü öğrencilerinin mesleki farkındalık düzeyinin ve meslek seçiminde etkili olan faktörlerin araştırılmasıdır. Üniversitemizde ortez ve protez bilimi ile ilgili dersler birinci sınıfın ikinci yarıyılında başlamaktadır. Bu derslerin mesleki farkındalığa etkisinin olabileceği varsayımıyla çalışmanın amaçlarından biri de birinci ve ikinci sınıfa devam eden öğrencilerinin farkındalıklarını karşılaştırılmasıdır.

YÖNTEM

Bu tanımlayıcı kesitsel araştırmaya Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri Fakültesi Ortez ve Protez Bölümü'nde birinci ve ikinci sınıfta eğitim gören öğrenciler katıldı. Birinci ve ikinci sınıf öğrencileri klinik uygulamalara ve stajlara başlamadıklarından dolayı, mesleki eğitim sürecinin başlangıcında mesleki farkındalıklarını değerlendirmek ve bu mesleği tercih etmek ile ilgili faktörleri araştırmak amaçlandığı için seçildi. Ç-

İşmaya dahil edilme kriterleri Ortez ve Protez Bölümü öğrencisi olmak ve çalışma için gönüllü olmak idi. Çalışmaya dahil edilmeme kriteri ise öğrencinin çalışmaya katılmak istememesiydi. Çalışma için Gülhane Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan etik onay alındı. Pandemi önlemleri nedeniyle çevrimiçi anket oluşturularak çalışma gerçekleştirildi. Anket öğrencilere mesaj yoluyla iletildi. Çevrimiçi anketin başında çalışmanın amacı, yöneltilecek sorularla ilgili bilgilendirme bulunmaktaydı. Gönüllü katılımcılar anket sorularını cevaplamaya başlamadan önce çalışmaya gönüllü olarak katıldıkları ilgili işaretleme yaptılar. Birayların yaş, cinsiyet gibi tanımlayıcı özellikleri kaydedildikten sonra mesleki farkındalıkla ilgili olabilecek sorular yöneltildi. Bu sorular arasında ortaöğretim mezuniyetinden sonra kaçınıcı yılda bu bölüme yerleştiği ve tercih sıralaması, çevrelerinde ortez protez kullanan kişilerin varlığı ile ilgili sorular yer almaktaydı. Mesleki farkındalığı değerlendirmek amacıyla yazarlar tarafından literatürdeki benzer çalışmalar incelenerek oluşturulan mesleki farkındalık anketi uygulandı (Erel et al., 2019; Kunduracılar et al., 2012; Özdiñçler, Tarakçı, & Aslan, 2015). Bu ankette meslekle ve meslek eğitimiyle ilgili farkındalığı değerlendiren 17 soru bulunmaktaydı. Bu sorulardan 14'ü beş şıklı çoktan seçmeli olarak soruldu. Üç tanesi ise ifade verilerek bu ifadenin doğruluğu ile ilgili doğru-yanlış seçenekleri sunuldu.

Mesleki farkındalık anketinde yöneltilen sorular Tablo 1'de görülmektedir. 1-9. sorular ve 16. soru mesleki eğitimle ilgili farkındalığı değerlendirmekte iken, 10-17. sorular meslekle ilgili farkındalığı değerlendirmekteydi. Ayrıca bölümü seçerken eğitim ve meslekle ilgili yaptığı araştırmalar, bireysel özelliklerinin mesleğe uygunluğu hakkındaki görüşleri, mesleğe yönelik düşünceleri, meslek seçiminde etkili olan faktörler ve bu bölüme yerleştiği için ne kadar memnun olduğuyla ilgili 9 soru bulunan meslekle ilgili düşünceler, meslek seçiminde etkili olan faktörler ve meslek seçimiyle ilgili memnuniyeti değerlendiren anket uygulandı. Anket öğrencilere eğitim öğretim yılının ilk döneminde uygulandı. Bölümde eğitim gören 100 kişiden gönüllü olan 86 kişi anketi doldurdu. Katılımcılar anket sorularını eksiksiz olarak cevapladılar.

İstatistiksel analizler için Windows tabanlı SPSS versiyon 22 programı kullanıldı. Tanımlayıcı analizler için ortalama ve standart sapma değerleri hesaplandı. Kategorik değişkenler frekans ve oran (%) olarak sunuldu. Mesleki farkındalık anketine verilen doğru cevapların oranı frekans ve % olarak verildi. Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki farkındalık anketine verdikleri doğru cevap oranlarının karşılaştırılması için Ki-Kare testi kullanıldı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edildi.

Tablo 1: Mesleki Eğitim ve Meslekle İlgili Farkındalık Anketi

Soru	Anket Sorusu	Cevap seçenekleri		
1	Ülkemizde Ortez ve Protez lisans bölümü ilk olarak hangi ilde kurulmuştur?	A.Ankara D.Samsun	B.İstanbul E.Konya	C.İzmir
2	Türkiye'de ilk Ortez ve Protez lisans bölümü kaç yılında kurulmuştur?	A.2010 D.2016	B.2012 E.2018	C.2014
3	Okulunuz kaç yılında kurulmuştur?	A.2017 D.2020	B.2018 E.2021	C.2019
4	Ülkemizde yaklaşık olarak kaç üniversitede Ortez ve Protez bölümü bulunur?	A.1-4 D.15-19	B.5-9 E.20-24	C.10-14
5	Hangisi Ortez ve Protez lisans eğitiminde bulunması gereken bir ders değildir?	A.Anatomi D.Materyal bilgisi	B.Fizyoloji E.Tedavi edici egzersizler	C.Biyomekanik
6	Ortez ve Protez lisans eğitimini tamamlamak için kaç AKTS gereklidir?	A.60 D.240	B.120 E.300	C.200
7	Türkiye'de günümüzde Ortez ve Protez eğitimi hangi eğitim öğretim aşamasında verilmemektedir?	A.Ortaöğretim D.Yüksek lisans	B.Ön lisans E.Doktora	C.Lisans
8	Türkiye'de Ortez ve Protez lisans mezunu sayısı yaklaşık olarak hangi aralıktadır?	A.1-200 D.601-800	B.201-400 E.801-1000	C.401-600
9	Ülkemizde Ortez ve Protez alanında lisansüstü eğitim olanakları vardır.	A.Doğru	B.Yanlış	
10	Ülkemizde Ortez ve Protez lisans mezunlarının kurduğu bir meslek derneği yoktur.	A.Doğru	B.Yanlış	
11	Ortez ve Protez lisans mezunları ortez protez üretim merkezinin mesul müdürü olabilirler.	A.Doğru	B.Yanlış	

Tablo 1: Devam

Soru	Anket Sorusu	Cevap seçenekleri
12	Hangisi Ortez ve Protez lisans mezunları için yanlıştır?	A. Ortez protez kullanması gereken hastanın sağlık bakımını tek başına üstlenebilir. B. Mesleki uygulamalarında gerekli olan değerlendirme, uygulama, gerektiğinde değişiklik yapabilme ve sonlandırma yetkinliğine sahiptir C. Ortez protez alanına özgü kanıt dayalı bilgi ve becerilerini kullanarak, mesleki ve etik değerleri gözeterek sorunları analiz edebilir D. Ortez protez alanında araştırma-geliştirme faaliyetleri başlatabilir ve sürdürebilir. E. Ortez protez kullanması gereken hastaya uygun cihazı kişiye özel üretebilir
13	Hangisi Ortez ve Protez programından mezuniyet sonrası birlikte sık çalışılacak multidisipliner ekip içinde bulunmaz?	A. Ortopedi hekimi C. Fizyoterapist D. Odyolog B. Protez-ortez teknisyeni E. Ergoterapist
14	Hangisi ortotist protestetlerin sorumlulukları içinde bulunmaz	A. Ortez protezi tasarlamak B. Ortez protezin uyumunu kontrol etmek C. Ortez protez kullanacak hastaya tanı koymak D. Ortez protez kullanacak hastayı değerlendirmek E. Ortez protezi tamir etmek
15	Hangisi ortez ve proteze direkt ihtiyaç duyacak hastalık grubu içinde yer almaz?	A. Uzun eksikliği bulunan bireyler B. Travma sonucu kırık geçirmiş bireyler C. Kas hastalığı bulunan bireyler D. Otizmli bireyler E. Beyin felci bulunan bireyler
16	Ortez ve protez alanında lisansüstü eğitim yapmak için hangileri gereklidir? I Akademik Personel Lisansüstü Eğitim Sınavı Puanı II Dil Sınavı Puanı III Kamu Personeli Seçme Sınavı Puanı IV Yazılı veya Sözlü Bilim Sınavı Puanı	A. Yalnızca I D.I,II,III,IV B. I,II E.I,IV C.I,II,IV
17	Ortez ve protezciler günü hangi gün kutlanmaktadır.	A.30 Eylül D.30 Ağustos B.30 Nisan E.30 Kasım C.30 Haziran

BULGULAR

Çalışmaya yaş ortalaması 19,53±1,07 yıl olan 86 birey katıldı. Katılımcıların büyük bölümünü kadın katılımcılar oluşturmaktaydı. Katılımcılar arasında ilk tercihi Ortez ve Protez Bölümü olanlar çoğunluktadır. Katılımcıların çoğunun ailesinde/çevresinde ortez veya protez kullanan birinin bulunmadığı tespit edildi (Tablo 2). Katılımcıların tanımlayıcı özellikleri ve bölüme yerleşme ile ilgili bilgileri Tablo 2'de görülmektedir.

Mesleki farkındalık anketine en az doğru cevap veren katılımcı 4 soruya, en fazla doğru cevap veren katılımcı ise 16 soruya doğru cevap verdi. Soruların %54,3'üne doğru cevap verildiği görüldü. En fazla doğru cevap verilen soru on birinci soru (77 kişi), en az doğru cevap verilen soru ise ikinci soru idi (13 kişi). Birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki farkındalık anketi maddelerine verdikleri doğru cevap yüzdeleri incelendiğinde Türkiye'de ilk lisans bölümünün kuruluş tarihi ile ilgili olan ikinci soruya, okullarının kuruluş tarihi ile ilgili olan üçüncü soruya, lisans dersleri ile ilgili olan beşinci soruya, lisans eğitimi için ge-

rekli AKTS ile ilgili olan altıncı soruya, meslek derneği ile ilgili olan onuncu soruya, ortak çalışılacak multidisipliner ekip ile ilgili olan on üçüncü soruya, lisansüstü eğitim için gerekli sınavlar ile ilgili olan on altıncı soruya doğru cevap verme yüzdeleri arasında anlamlı fark bulundu ($p<0,05$). İkinci sınıf öğrencilerinin doğru cevap verme oranları daha fazlaydı (Tablo 3).

Meslekle ilgili düşünceler ve meslek memnuniyeti anketi incelendiğinde katılımcıların büyük bölümü (%84,9) puanlarının yettiği bölümler arasında kendilerine en uygun bölüm olduğu için Ortez ve Protez bölümünü seçtiklerini belirttiler. Katılımcıların çoğu (%91,9) mezun olduktan sonra mesleği severek yapacağını düşündüğünü ifade etti. Bölümün bireysel özelliklerine uygun olduğunu düşünenler çoğunluktaydı (%75,6) (Tablo 4).

Katılımcıların %96'sı bölümü tercih etmeden önce meslek, yapılacak işler, iş olanakları hakkında araştırma yaptığını belirtmiştir. Derslerle ilgili araştırma yapanların oranı ise %69,8'dir. Katılımcıların %61,6'sı bölümle ilgili internetten araştırma yaptığını,

Tablo 2: Katılımcıların Cinsiyet ve Bölüme Yerleşmeleri İle İlgili Bilgiler

		n	%
Cinsiyet	Kadın	61	70,9
	Erkek	25	29,1
Lise mezuniyetinden kaç yıl sonra bölüme yerleştiği	Hemen	14	16,3
	Bir yıl sonra	45	52,3
	İki yıl sonra	22	25,6
	Üç veya daha fazla yıl sonra	5	5,8
Kaçıncı tercihine yerleştiği	1-6	56	65,1
	7-12	11	12,8
	13-18	11	12,8
	19 veya daha sonrası	8	9,3
Sınıf	1	49	57
	2	37	43
İlk tercih Ortez ve Protez Bölümü	Evet	67	67
	Hayır	33	33
Çevresinde Ortez Protez kullanan varlığı	Evet	17	19,8
	Hayır	69	80,2

Tablo 3: Katılımcıların Mesleki Farkındalık Anketi Maddelerine Verdikleri Doğru Cevap Yüzdeleri ve Farklı Sınıf Öğrencilerinin Doğru Cevap Yüzdelerinin Karşılaştırılması

Soru numarası	Tüm katılımcılar (n=86)		Birinci sınıf öğrencileri (n=49)		İkinci sınıf öğrencileri (n=37)		p
	n	%	n	%	n	%	
1	52	60,5	26	53	26	70,2	0,106
2	13	15,1	4	8,1	9	24,3	0,038*
3	31	36	13	26,5	18	48,6	0,041*
4	51	59,3	32	65,3	19	51,3	0,192
5	56	65,1	27	55,1	29	78,3	0,025*
6	26	30,2	10	20,4	16	43,2	0,022*
7	48	55,8	25	51	23	62,1	0,303
8	48	55,8	28	57,1	20	54	0,775
9	70	81,4	39	79,5	31	83,7	0,621
10	50	58,1	24	48,9	26	70,2	0,048*
11	77	89,5	44	89,7	33	89,1	1,000
12	75	87,2	41	83,6	34	91,8	0,338
13	67	77,9	32	65,3	35	94,5	0,001*
14	56	65,1	31	63,2	25	67,5	0,679
15	58	67,4	29	59,1	29	78,3	0,600
16	17	19,8	6	12,2	11	29,7	0,044*
17	44	51,2	23	46,9	21	56,7	0,367

*p<0,05 Ki-Kare testi.

Tablo 4: Katılımcıların Bölümü Niçin Seçtikleri, Mezuniyetten Sonra Mesleklerini Nasıl Yapacakları, Bireysel Özelliklerinin Bölümle Uygunluğu Açısından Düşünceleri

	Sınava hazırlanırken Ortez ve Protez bölümünü hedefleyip bu bölümü seçtim n (%)	Sınava hazırlanırken hedeflediğim bölüm Ortez ve Protez değildi fakat sınavdan sonra, puanımın yettiği bölümler arasında bana en uygun bölüm olduğu için seçtim n (%)	Ortez ve Protez bölümü hakkında pek bilgim yoktu fakat boşta kalmamak, üniversite ortamını görmek, tekrar sınav stresi yaşamamak gibi nedenlerden dolayı seçtim n (%)
Ortez ve Protez bölümünü seçmenizle ilgili hangisi sizin için geçerlidir?	11 (12,8)	73 (84,9)	2 (2,3)
	Mezun olduktan sonra mesleğimi severek yapacağımı düşünüyorum n (%)	Mezun olduktan sonra mesleğimi işsiz kalmamak için yapacağımı düşünüyorum n (%)	Mezun olduktan sonra mesleğimi yapmayı düşünmüyorum n (%)
Mezun olduktan sonra mesleğinizi nasıl yapacağınızı düşünüyorsunuz?	79 (91,9)	6 (7)	1 (1,2)
	Katılmıyorum n (%)	Kararsızım n (%)	Katılıyorum n (%)
Bireysel özelliklerim okuduğum programa uygundur	9 (10,5)	12 (104)	65 (75,6)

%11,6'sı bu bölümde okuyanlarla iletişim kurarak araştırdığını, %10,5'i sağlık çalışanı tanıdıklarıyla konuşarak, %9,4'ü protez ortez çalışanlarıyla konuşarak araştırma yaptıklarını belirtmişlerdir. %7'si ise araştırma yapmadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların %50'si bu bölüme yerleştiği için çok memnun olduğunu, %44,2'si memnun olduğunu, %2,3'ü az memnun olduğunu ve %3,5'i memnun olmadığını belirtmiştir.

Bölümü seçmedeki en önemli neden incelendiğinde en fazla yanıt "Diğer insanlara yardım edebileceğim bir meslek olması" (%34,9) iken en az yanıt "Boşta kalmamak için" (%1,2) idi (Şekil 1).

TARTIŞMA

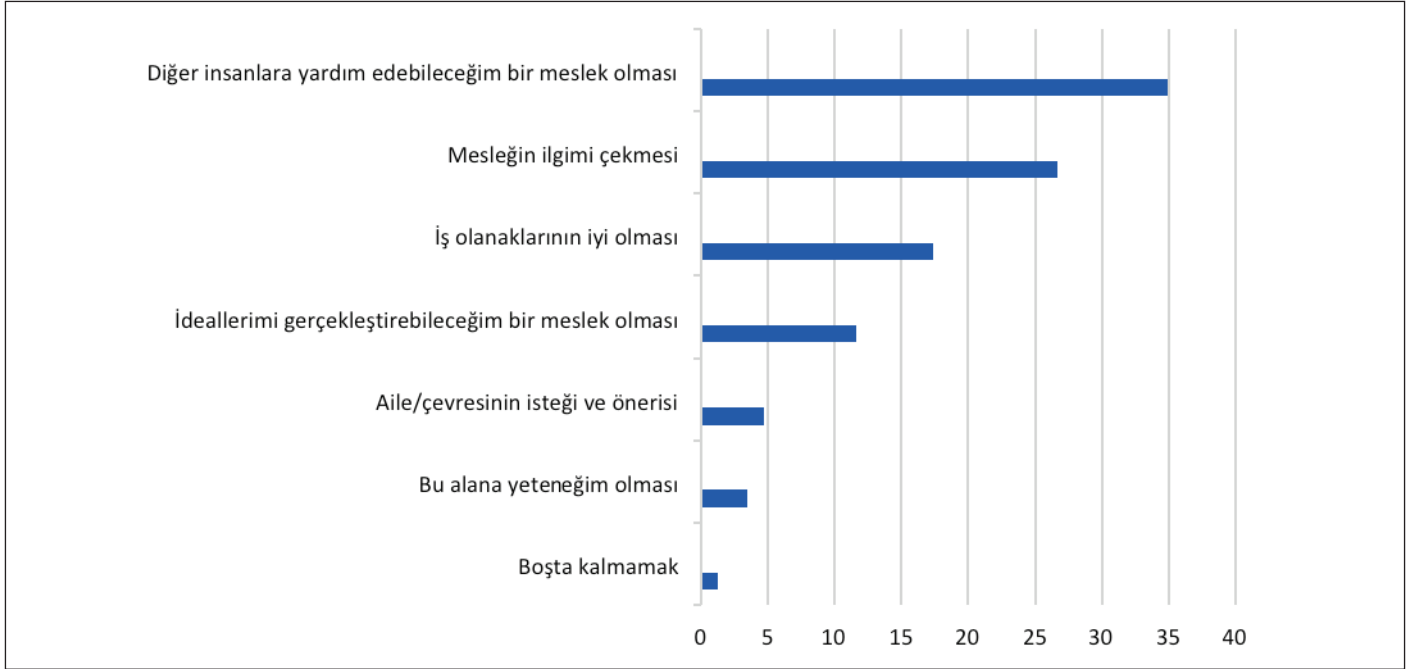
Ortez ve Protez Bölümü'nde okuyan öğrencilerin mesleki farkındalıklarının araştırılması amacıyla planlanan bu çalışmada öğrencilerin farkındalık düzeyleri, bölümle ilgili üniversite tercih sıralaması, tercih nedeni, yapılan araştırmalar, bölümde okumaktan duyulan memnuniyet düzeyleri belirlendi. Mesleki farkındalık düzeyini değerlendiren sorulara verilen doğru cevap oranı %50'den fazla idi. Ülkemizde Ortez ve Protez Eğitimi, meslek derneği, multidisipliner ekip ve lisansüstü eğitim için gerekenler konusunda farkındalığının daha yüksek olduğu görüldü. Ortez ve Protez Bölümü'nü tercih etmede en önemli sebep olarak diğer insanlara yardım edilebilecek bir meslek olması belirtilirken öğrencilerin birçoğunun bu bölüme yerleşmelerinden dolayı memnun olduğu görüldü.

Çalışmamızda Ortez ve Protez lisans eğitiminin başlangıcı ile ilgili sorulara verilen doğru yanıt oranının az olduğu görüldü.

Ayrıca diğer meslek gruplarına kıyasla mesleki farkındalık sorularına verilen doğru yanıt oranının daha düşük olduğu belirlendi (Erel et al., 2019; Özdiñler et al., 2015). Bunun sebebi olarak ülkemizde bu eğitimin lisans düzeyinde verilmesinin kısa bir süre önce başlamış olması gösterilebilir.

Ortez ve Protez eğitimi, tıp ve mühendislikten teorik ve pratik öğretimin ve klinik uygulama eğitiminin bir kombinasyonunu gerektirir (Aminian, O'Toole, & Mehraban, 2015). Bu yüzden hem teknik dersler hem de sağlık ile ilgili dersler içermektedir. Öğrencilerin çoğunluğunun lisans eğitiminde bulunması gereken dersler ile ilgili soruya doğru cevap vermeleri, eğitimle ilgili farkındalığın iyi düzeyde olduğunu göstermektedir. İkinci sınıf öğrencilerinin doğru cevap verme oranının daha yüksek olması, meslekleriyle ilgili öğrenmeleri gerekenler konusunda farkındalığın eğitim sürecinde arttığının bir kanıtı sayılabilir.

Sağlık hizmetlerinde kalitenin artması için uzmanlık alanları farklı olan profesyonellerin birlikte çalışmasının önemi vurgulanmaktadır. Böylece sağlık sonuçlarının ve maliyet etkinliğinin iyileşmesi, daha iyi kararlar alınması, karmaşık problemlerin çözülmesi, hastalar açısından olumsuz sonuçların önlenmesi sağlanabilir (Valentine, Nembhard, & Edmondson, 2015; Vyt, 2008; West & Lyubovnikova, 2013). Sağlık bilimleri eğitiminde ekip çalışması kavramının vurgulanması önerilmektedir (White et al., 2013). Abaoğlu ve arkadaşlarının çalışmalarında sağlık bilimleri öğrencilerinin çoğunluğu ilişkide bulunabilecekleri diğer meslek gruplarıyla ilgili bilgilerinin olduğunu belirtmişlerdir (Abaoğlu, Cesim, Sinem, & Akel, 2018). Çalışmamızda da katılımcıların çoğunluğunun birlikte sık çalışacakları ekip ele-

Şekil 1: Öğrencilerin Ortez ve Protez Bölümünü tercih etmedeki en önemli nedenlerinin yüzde (%) olarak dağılımı (N=86).

manları hakkındaki soruya doğru cevap vermesi bu çalışmanın bulgularıyla uyumludur. İkinci sınıf öğrencilerinin bu konudaki farkındalıklarının daha yüksek olması, mesleki derslerin ekip çalışmasıyla ilgili farkındalığa katkı sağladığını göstermektedir.

Ortez ve Protez eğitiminde üniversite düzeyinde eğitim birçok ülkede diğer sağlık mesleklerine kıyasla daha geç başladığı için bu alanda araştırma kültürünün çok gelişmediği ve meslekte araştırmaya yetkin profesyonel sayısının az olduğu vurgulanmaktadır (Ramstrand & Brodtkorb, 2008). Eğitim, araştırma ve değerlendirmenin klinik uygulamaya entegrasyonunda kilit bir faktör olarak kabul edilir (Wrightson & Cross, 2004). Ortotist prostetistlerin bilimsel araştırmaların sonuçlarını klinik uygulamaya aktarabilmeleri için ve bu araştırmaların kalitesini ve klinik duruma uygunluğunu eleştirel olarak değerlendirebilme yeteneklerinin gelişmesi için kanıta dayalı uygulamalar konusunda verilecek eğitimler gerekli ve önemlidir (Ramstrand & Brodtkorb, 2008). Bu bağlamda ülkemizde ortotist prostetistlerin lisansüstü eğitime devam etmeleri donanımlı araştırmacıların yetişmesi adına gereklidir. Çalışmamızın sonuçlarına göre lisansüstü eğitim olanaklarının bulunması ile ilgili farkındalığın yüksek olduğu, fakat lisansüstü eğitim için gerekli sınavlar hakkında farkındalığın düşük olduğu görülmüştür. Bunun sebebinin katılımcıların daha lisans eğitiminin başlarında bulunmaları olabileceğini düşünmekteyiz. İkinci sınıfların bu konudaki farkındalığının daha yüksek olması bu düşüncemizi doğrulamaktadır. Ayrıca lisansüstü eğitimini tamamlamış ortotist prostetist sayısının az olması da bu konuda farkındalığın düşük olmasının sebeplerinden olabilir. Lisans eğitimi boyunca kanıta dayalı uygulamalar konusunda farkındalığın artırılmasına yönelik verilecek eğitimler ve öğrencilerin lisansüstü eğitime devam etmeleri konusunda bilinçlendirilmesinin ülkemizde protez ortez konusunda yapılacak araştırma ve klinik uygulamaların gelişmesi adına faydalı olacağını düşünmekteyiz.

Meslek günü ile ilgili farkındalık düzeyi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon öğrencilerinde yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında düşük bulundu (Erel et al., 2019; Günel & Pekçetin, 2019; Horata & Erel, 2017). Bunun sebebi olarak mezun sayısının az olması, dolayısıyla meslek gününü kutlamak amacıyla yapılan etkinliklerin az olması gösterilebilir.

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon öğrencileri ile ilgili yapılan çalışmalarda bölümü seçme nedenlerinin en fazla iş olanakları ve ilgi alanıyla alakalı olduğu rapor edilmiştir (Erel et al., 2019; Günel & Pekçetin, 2019). Çalışmamızda da benzer unsurlar meslek seçiminde etkili olan faktörler arasında yer almakta iken en fazla etkili olan faktör, diğer insanlara yardım edilebilecek bir meslek olması idi. Kirkpatrick eğitim çıktıları değerlendirme modeline göre en son ve hedeflenen seviye hastaların sonuçlarında iyileşmeyi içeren hastalara fayda aşamasıdır (McDonald et al., 2020). Çalışmamıza katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun meslek seçiminde diğer insanlara faydalı olmayı ön planda tutması, eğitimin doğru planlanmasıyla bu eğitim çıktısına ulaşmanın daha kolay olacağını düşündürmektedir. Katılımcıların çoğunluğunun mesleklerini severek yapacaklarını belirtmeleri de doğru bir tercih yaptıklarını düşündürmektedir. Meslekte başarılı olmak ve mesleki memnuniyet, kişilerin kendi bireysel özelliklerine göre meslek seçimi yapmalarına bağlıdır (Kunduracılar et al., 2012). Çalışmamızdaki katılımcıların çoğu bireysel özelliklerinin okudukları programa uygun olduğunu belirttiler.

Eğitimde duyuşsal alan kavramı, öğrencinin konuya karşı ilgi, güdü, tutum ve değer gibi özellikleri kazanmasını sağlamak anlamını taşır. Ülkemizde eğitim programlarında duyuşsal alana yönelik yeterlilikler konusunun yeterince yer bulmadığı belirtilmiştir (Bacanli, 1999). Ortez ve Protez Bölümü müfredatında da direkt olarak duyuşsal alanı geliştirmeye yönelik bir ders bulunmamaktadır. İkinci sınıf öğrencilerinin mesleki farkındalık

düzeylerinin daha yüksek bulunması mevcut derslerin duyuşsal alana katkı sağladığını düşündürmekle birlikte meslekle ilgili bilgi, ilgi, tutum ve değer özelliklerinin kazandırılmasına yönelik müfredata dersler eklenmesinin öğrencilerin derslerdeki başarıları açısından da faydalı olacağını düşünmekteyiz. Çünkü öğrenci bir konuya ilgi duyuyorsa ve o konunun yararlı olduğunu düşünüyorsa, o konuyu daha iyi öğrenir (Güven, 2006).

Mesleki eğitim konusunda da Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencileriyle benzer şekilde Ortez ve Protez öğrencilerinin de bu bölümde okumaktan memnuniyet duydukları görüldü (Günel & Pekçetin, 2019). Katılımcıların çoğu mesleki eğitim ve meslekle ilgili araştırma yaptıklarını bildirmelerine rağmen bazı konularda farkındalık düzeyi oldukça az bulundu. En çok araştırma yapılan mecranın internet olarak belirtildiği göz önüne alındığında bu şekilde araştırmanın mesleki eğitim ve meslekle ilgili farkındalığın kazanılmasında yetersiz olduğu söylenebilir. Son yıllarda yaygınlaşan, üniversiteler tarafından düzenlenen bölüm tanıtımlarının öğrenciler tarafından takip edilmesi veya internet üzerinden meslekle ilgili doğru ve güvenilir bilgilere daha kolay ulaşılabilmesini sağlayacak yaklaşımlar mesleki eğitim ve meslekle ilgili farkındalığın artırılması konusunda faydalı olabilir. Bu konuda mesleki dernekler ve üniversitelerin, öğrencilerin doğru bilgiye kolay ulaşabilmesini sağlamak amaçlı tanıtımlar yapması önemlidir.

Bu çalışma, ülkemizde yeni bir bölüm olan lisans düzeyinde Ortez ve Protez Bölümü'nde eğitim alan öğrencilerin meslekle ilgili eğitim ve mesleki farkındalığını inceleyen ilk çalışma olması açısından önemlidir. Bununla beraber öğrencilere uygulanan anketteki soruların açık olmaması öğrencilerin doğru cevap verme olasılığını artırdığından dolayı çalışmanın bir sınırlılığı olarak söylenebilir. Ayrıca çalışmanın sadece bir üniversitede yürütülmüş olması çalışmanın bir sınırlılığıdır. Gelecek çalışmalarda farklı üniversitelerde eğitime devam etmekte olan öğrencilerin mesleki farkındalıklarının incelendiği karşılaştırmalı analizler yapılabilir ve mesleki farkındalığı geliştirmeye yönelik uygulanacak yaklaşımların etkinliği değerlendirilebilir.

SONUÇLAR

Ortez ve Protez Bölümü birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinin mesleki farkındalıkları genel olarak iyi olmakla birlikte özellikle mesleğin ülkemizdeki tarihçesi, lisansı tamamlamak için gerekli AKTS miktarı, lisansüstü eğitim için gerekli sınavlar ile ilgili katılımcıların yarısından azının doğru cevap verdiği tespit edildi. İkinci sınıfa devam etmekte olan öğrencilerin farkındalık düzeylerinin daha iyi olduğu görüldü. Ortez ve Protez Bölümü'nü tercih etmede en etkili olan sebebin diğer insanlara yardım edilebilecek bir meslek olması olduğu belirlendi. Katılımcıların çoğu, bölümde eğitim görmekten memnuniyet duyduklarını ve mezuniyetten sonra mesleklerini severek yapacaklarını düşündüklerini rapor ettiler. Çoğu öğrencinin mesleği tercih etmeden önce araştırma yapmış olduğunu belirtmesine rağmen bazı konularda mesleki farkındalığın düşük bulunması, mevcut araştırma kaynaklarının yetersiz olduğu ve farkındalığın artırılmasına yönelik gerçekleştirilecek yaklaşımların gerekli olduğu izlenimini uyandırmaktadır. Mesleki farkındalık bilgili ve ilgili

mezunların yetiştirilmesi açısından önemlidir. Bu çalışmanın Ortez ve Protez lisans öğrencilerinin mesleki farkındalıkları ile ilgili yapılacak çalışmalar konusunda yol gösterici olacağı kanaatindeyiz. Özellikle üniversite tercih döneminde mesleki farkındalık konusunda verilecek eğitimlerin öğrencilerin daha bilinçli tercih yapmalarına katkı sağlayacağını ve mesleki farkındalıkla ilgili derslerin müfredata eklenmesinin öğrencilerin mesleki farkındalık düzeyini artıracığını düşünmekteyiz.

KAYNAKLAR

- Abaoğlu, H., Cesim, Ö. B., Sinem, K., & Akel, S. (2018). Sağlık Bilimlerinde Öğrenim Gören Üniversite Öğrencilerinin İnterdisipliner Ekip Çalışmasına Bakışının İncelenmesi. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal*, 5(2), 67-76.
- Aminian, G., O'Toole, J. M., & Mehraban, A. H. (2015). Undergraduate prosthetics and orthotics teaching methods: a baseline for international comparison. *Prosthetics and Orthotics International*, 39(4), 278-285.
- Ash, S., O'Connor, J., Anderson, S., Ridgewell, E., & Clarke, L. (2015). A mixed-methods research approach to the review of competency standards for orthotist/prosthetists in Australia. *International journal of evidence-based healthcare*, 13(2), 93-103.
- Bacanli, H. (1999). Duyussal davranis egitimi. *Ankara: Nobel Yayin Dagitim*.
- Cochrane, H., Malas, B., & Cochrane, H. (2019). International education standards for prosthetics and orthotics occupations. *Global perspectives on assistive technology*, 155.
- Erbil, N., & Bostan, Ö. (2004). Ebe ve hemşirelerde iş doyumunu, benlik saygısı ve etkileyen faktörler.
- Erel, S., Taşvuran Horata, E., Cavlak, U., Çınar, M. A., Soysal Tomruk, M., Katırcı Kırmacı, Z. İ., ... Razak Özdiñçler, A. (2019). Türkiye'de lisans eğitimi veren fizyoterapi ve rehabilitasyon okullarındaki son sınıf öğrencilerinin mesleki farkındalık düzeylerinin değerlendirilmesi. *Türk Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 30(3), 199-205.
- Günel, A., & Pekçetin, S. (2019). Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile servikal bölge ve üst ekstremitte ağrısı arasındaki ilişki. *STED/Süreklili Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(2), 114-119.
- Güven, S. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme Dersinin Kazandırdığı Yeterlikler Yönünden Değerlendirilmesi (İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Örneği). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(2), 165-179.
- Horata, E. T., & Erel, S. (2017). Evaluation of professional awareness in physiotherapy and rehabilitation students of Afyon Kocatepe University. *SHS Web of Conferences*, 37. doi:DOI: 10.1051/shsconf/20173701062
- Kheng, S. (2008). The challenges of upgrading from ISPO Category II level to Bachelor Degree level by distance education. *Prosthetics and Orthotics International*, 32(3), 299-312.
- Klasson, B., & Jones, D. (2000). ISPO workshop on quality management in prosthetics and orthotics. *Prosthetics and Orthotics International*, 24(3), 188-195.
- Korkmaz, F., & Görgülü, S. (2010). Viewpoint of nurses on nursing in respect to professionalism criteria. *Hacettepe University Faculty of Health Sciences Nursing Journal*, 17(1), 1-17.

- Kunduracılar, Z., Akbaş, E., Büyükuysal, Ç., Biçki, D., & Erdem, E. U. (2012). Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinde mesleki farkındalığın değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*(3), 186-192.
- McDonald, C. L., Kartin, D., & Morgan, S. J. (2020). A systematic review in prosthetics and orthotics education research. *Prosthetics and Orthotics International*, 44(3), 116-132.
- Mdzana, L., Tiwari, R., Lieketseng, N., & Chikte, U. (2020). Exploring national human resource profile and trends of Prosthetists/Orthotists in South Africa from 2002 to 2018. *Global Health Action*, 13(1), 1792192.
- Özdiñler, A., Tarakçı, E., & Aslan, Y. (2015). Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencilerinin mesleki farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 2(2), 217-222.
- Ramstrand, N., & Brodtkorb, T.-H. (2008). Considerations for developing an evidenced-based practice in orthotics and prosthetics. *Prosthetics and Orthotics International*, 32(1), 93-102.
- Sarikaya, T., & Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Spaulding, S. E., Yamane, A., McDonald, C. L., & Spaulding, S. A. (2019). A conceptual framework for orthotic and prosthetic education. *Prosthetics and Orthotics International*, 43(4), 369-381.
- Valentine, M. A., Nembhard, I. M., & Edmondson, A. C. (2015). Measuring teamwork in health care settings: a review of survey instruments. *Medical care*, 53(4), e16-e30.
- Vyt, A. (2008). Interprofessional and transdisciplinary teamwork in health care. *Diabetes/metabolism research and reviews*, 24(S1), S106-S109.
- West, M. A., & Lyubovnikova, J. (2013). Illusions of team working in health care. *Journal of health organization and management*, 27(1), 134-142.
- White, M. J., Gutierrez, A., McLaughlin, C., Eziakonwa, C., Newman, L. S., White, M., . . . Asselin, G. (2013). A pilot for understanding interdisciplinary teams in rehabilitation practice. *Rehabilitation Nursing*, 38(3), 142-152.
- Wrightson, P. A., & Cross, V. E. (2004). Integrating research into the culture of allied health professions: the background and a review of issues in the United Kingdom. *Journal of allied health*, 33(2), 132-138.